

v ostravickém úseku obměna *sloma* ($o < á$), domníváme se, že zkrácená podoba *slama* tu existovala již před 16. stol., tzn. před zkrácením všech dlouhých samohlásek v slez. nář., a jde tedy o podobu se starou krátkostí, která mohla mít dříve podobné rozšíření jako např. podoba *vrana*, srov. ČJA 5, 137. Zkrácená obměna *slama* mohla ze střm. a vm. nář. vymizet tím, že neměla podporu ve zkrácených plurálových tvarech, protože se běžně neužívají.

U formy instr. sg. *slámou* došlo k vyrovnání kvantity v první slabice podle nepřímých pádů sg., obměna *slamou* je zřejmě pozůstatkem starého krácení přízvučných délek, ke kterému docházelo ve třetí slabice od konce slova (psl. **solmojo* > *slamoju* > *slamú* > *slamou*).

Samohláska *u* ve slovních základech podob *sluma*, *slumum* je výsledkem změny $oN > uN$ v návaznosti na polštinu (srov. *vrana*, viz ČJA 5, 137).

- 3 V nom. sg. je většinovým tvarem nezkrácená podoba *sláma*; té se užívá v celých Čechách a na Moravě. Zkrácenou variantou *slama* se vyznačují jen slezská nářečí, v oblasti přechod. nářečí česko-polských pak byla zapsána obměna *sluma*. Města se shodují s nář. okolím.

V instr. sg. se variata *slamou* objevuje kromě slez. nář. též na většině území čes. nář. v užším smyslu a ve střm. nář. v severojižním pruhu směřujícím zhruba od Šumperka až k Vyškovu (pro oblast přechod. nářečí česko-polských je charakteristická obměna *slumum*). Podoba *slámou* byla zachycena v oblasti střč. nář. na širším Roudnicku, v svč. nář. na Mladoboleslavsku, na Moravě pak je typická pro vm. nář. a větší část střm. nář. (bez výše vymezeného pruhu). Ve městech (kromě slez. měst) převažuje podoba *slámou*.

- 4 a) **slama** sloven.
sláma stč., Jg, SSJČ
sluma pol. i hluž. *sloma*
- b) **slamou** stč. *slamú*, Jg, PSJČ, sloven.
slumum pol. *slomq*, hluž. *slomu*
- 5 a) sláma Po 1, Ju 1–6, Ru 2–5
- b) slámou Po 1, Ju 1–6, Ru 2, 3 — slámó Ju 6 — slámú Ru 5 — slámú Ju 7 — slamou Ju 3, Ru 4

Ko

- 139 a) **kráva** (776) — mapa s. 229
b) **krávou** (777)

- 1 M a) **kráva**
krava
krova 831–836
b) **krávou**
kravou (kravum)
krovum 831–836

- 2 Mapa sleduje rozložení podob s délkou a krátkostí u tvarů nom. a instr. sg. dvojslabičného feminina *kráva* (psl. **korvь*). Na mapě ani v komentáři se nezabýváme diferencemi v zakončení instr. (k tomu srov. ČJA 4, 87 kočkou).

Forma nom. sg. *kráva* (vzniklá z *korva* metatezí likvid) uchovává původní délku (za starou akutovou intonaci, proto rus. *koróva*, sch. *kräva*). Obměna *krava* je výsledkem starého krácení, popřípadě vyrovnání podle zkrácených tvarů, srov. SSJČ pl. 2. *krav*, 3. *kravám*, 6. *kravách*, 7. *kravami*; SSČ pl. 2. *krav*, 3., 6., 7. *kra-/krá-* (viz ČJA 5, 133). U podoby instr. sg. *krávou* došlo k vyrovnání kvantity v první slabice podle tvarů nepřímých pádů sg., obměna *kravou* je zřejmě pozůstatkem starého krácení přízvučných délek, ke kterému docházelo ve třetí slabice od konce slova (psl. *korvojo* > *kravoju* > *kravú* > *kravou*). Kořenné *o* v podobách *krova*, *krovum* je zde v návaznosti na polštinu, kde za psl. skupinu **tort* je *trot* (srov. pol. *krowa*).

- 3 Varianta s krátkou samohláskou *krava* vytváří dva od sebe oddělené areály, jeden na jz. Moravě s přesahem do vých. části jzč. nář. (zhruba mezi městy Slavonice, Jindřichův Hradec, Jihlava, Nové Město na Moravě, Moravský Krumlov a Znojmo), druhý pak ve Slezsku (v oblasti přechodových nář. česko-polských byla zapsána obměna *krova*). Na ostatním území čes. národního jazyka se vyskytuje rozšířenější podoba *kráva*, shodná se spis. jazykem. Města se většinou shodují s nář. okolím.

V instr. sg. naopak převládá zkrácená varianta *kravou*. Ta byla zachycena (častěji nedubletně) v celých Čechách (až na oblast širšího Pojizeří a dolního Povltaví), dále na jz. a střední Moravě a v oblasti slez. nář. (v přechod. nář. čes.-pol. obměna *krovum*). Podoba *krávou*, shodná se spis. jazykem, byla zapsána v širším okolí